

5, 6, 7 ve 8. SINIFLARA UYGUNDUR.

VIDEO ÇÖZÜM İÇİN
KAREKODU OKUTUNUZ.

ATASÖZLERİ VE DEYİMLER

Etkinlikli Soru Bankası

MOZAİK TÜRKÇE YAZARLARIMIZ

BİLHAN UĞURLU

HARUN GÜNDOĞDU

PINAR KISACIK

AHMET KOÇ

AYŞEGÜL ÖZTÜRK

ADNAN ŞAHİN

KADİR UZUN

EMRAH TURGUT

İBRAHİM ÇELİK

ALİ ATASEVER

BURAK KESKİN

FATMA CANSEL SUNGUR

ABDULKADİR UÇKAN

ABDULHAMİT EMEKLİ

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

HÜLYA BODUKCU
KAZIM EMEKLİ

EDİTÖR

RAMAZAN ATAK
ÇİÇEK GÖBEK

GRAFİK TASARIM
DİZGİ

BİLHAN UĞURLU
HARUN GÜNDOĞDU

YAZAR

GÜLŞEN UĞURLU
YUNUS EMRE UYAR
HARUN GÜNDOĞDU
YAŞAR ULUKANOĞLU

ÇİZERLER

BASIM YERİ

Copyright©

Bu kitabın her hakkı yayınevine aittir.

Hangi amaçla olursa olsun bu kitabın tamamının ya da bir kısmının kitabı yayınlayan yayınevinin önceden izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayınlaması ve depolanması yasaktır.

ISBN: 978-625-7870-45-0

Sevgili Öğrenciler,

Atasözleri ve deyimler dilimizin zenginliğidir. Toplum tarafından benimsenen atasözleri ve deyimler, günlük konuşma dilinde sıklıkla kullanılır. Atasözü ve deyimleri; öğüt vermek, ders çıkarmak, duygu ve düşüncelerimizi daha kolay bir şekilde anlatmak için kullanırız.

Sözlü kültür ve sözlü iletişim ile yazılı kültür ve yazılı iletişimi besleyen temel kaynakların başında gelen atasözleri ve deyimler, Türkçemizin en temel değerlerindedir.

Atasözleri ve deyimler, konuşmamıza renk katar, güç verir, konuşmamızın inandırıcılığını artırır, dili etkili kullanmamızı sağlar. Konuşmanın ve yazmanın gıdasıdır atasözleri ve deyimler.

Laf Ebesi Etkinlikli Soru Bankası kitabımız, atasözleri ve deyimler olarak iki bölümden oluşmaktadır. Kitabımızda konu anlatımı, atasözü ve deyimlerin çıkış hikâyeleri, etkinlikler, test soruları, yazılı sınavlar ve sözlük bölümü bulunmaktadır.

Kazanım Testi, Konu Kavrama Testi ve Beceri Temelli Test olarak sınıflandırdık. Bu testleri, kolaydan zora giden bir aşama sırası ile oluşturduk.

Kazanım Testi: Temel düzeydeki testtir.

Konu Kavrama Testi: Konuyu kavratan, öğrenilenlerin pekiştirilmesini sağlayan testtir.

Beceri Temelli Test: Üst düzey bilişsel becerileri harekete geçiren testtir.

Uzun uğraşlar sonucunda ortaya koyduğumuz bu eseri, siz değerli okurlarla buluşturmanın heyecanı ve haklı gururu içerisindeyiz. Eserimizin konuşma ve yazmanıza en ufak katkısı, bizi onurlandıracak ve daha iyi eserler oluşturmamız için bize güç verecektir.

Bu kitapta deyim ve atasözlerini alışıldık sözlük formatından çıkarıp daha eğlenceli, pratik ve yarar sağlayacak şekilde beğenimize sunmaya çalıştık.

Büyük Türkçe Ailesi yazar grubuna, Hülya YEŞİLTAŞ'a ve Haşim SEYİTOĞLU'na kitabımıza sundukları değerli katkıları için teşekkür ederiz.

Faydalı olması dileğiyle...

Abdulhamit EMEKLİ

Mozaik Yayınları Koordinatörü

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

☞ ATASÖZLERİ

Atasözleri	7
Atasözü Hikâyeleri	10
Etkinlik	26
Kazanım Testi - 1	43
Kazanım Testi - 2	45
Kazanım Testi - 3	47
Kazanım Testi - 4	49
Kazanım Testi - 5	51
Konu Kavrama Testi - 1	53
Konu Kavrama Testi - 2	55
Konu Kavrama Testi - 3	57
Konu Kavrama Testi - 4	59
Beceri Temelli Test - 1	61
Beceri Temelli Test - 2	63
Beceri Temelli Test - 3	65
Beceri Temelli Test - 4	67
Beceri Temelli Test - 5	69
Atasözü Yazılı Sınavı	71
Atasözü Sözlüğü	75

2. BÖLÜM

☞ DEYİMLER

Deyimler	103
Deyim Hikâyeleri	108
Etkinlik	120
Kazanım Testi - 1	141
Kazanım Testi - 2	143
Kazanım Testi - 3	145
Kazanım Testi - 4	147
Kazanım Testi - 5	149
Konu Kavrama Testi - 1	151
Konu Kavrama Testi - 2	153
Konu Kavrama Testi - 3	155
Konu Kavrama Testi - 4	157
Konu Kavrama Testi - 5	159
Beceri Temelli Test - 1	161
Beceri Temelli Test - 2	163
Beceri Temelli Test - 3	165
Beceri Temelli Test - 4	167
Beceri Temelli Test - 5	169
Deyimler Yazılı Sınavı	171
Deyimler Sözlüğü	177

KİTABIMI TANIYORUM

ATASÖZLERİ DEYİMLER

İlgili kazanımların konu anlatımları yer almaktadır.

HİKÂYELER

Atasözleri ve deyimlerin ortaya çıkış hikâyeleri anlatılmıştır.

ETKİNLİK

İlgili kazanımın etkinlikleri yer almaktadır.

KAZANIM TESTİ

1

İlgili kazanıma ait temel düzeyde sorular yer almaktadır.

KONU KAVRAMA TESTİ

1

İlgili kazanıma ait kavrama düzeyindeki sorular yer almaktadır.

BECERİ TEMELLİ TEST

Yeni nesil, beceri temelli sorular yer almaktadır.

YAZILI SINAVI

Yazılı sınavlarda karşılaşılabilecek sorular yer almaktadır.

SÖZLÜK

Kitapta geçen atasözü ve deyimlerin sözlük anlamları yer almaktadır.

ATASÖZLERİ

BÖLÜM

1

KAZANIM 5.3.6. : Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.

KAZANIM 6.3.6. : Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.

KAZANIM 7.3.6. : Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.

KAZANIM 8.3.6. : Deyim, atasözü ve özdeyişlerin metne katkısını belirler.

ATASÖZÜ

Atalarımızın uzun deneme ve gözlemlere dayanan yargılarını, tecrübelerini yansıtan; halka mal olmuş, öğüt verici nitelikteki sözlere atasözü denir. Atalarımız, birçok konuda elde ettikleri bilgi ve deneyimleri bize aktarmıştır. Dolayısıyla atasözleri bizim için birer miras niteliğindedir. Hemen her olay karşısında söylenecek bir atasözü vardır. Bazen bir atasözü, içinde olduğumuz bir durumu öylesine güzel karşılar ki o durumu anlatmak için onlarca kitap okunsa o kadar etkili olmaz.

ATASÖZLERİNİN ÖZELLİKLERİ

- Özlü sözlerdir:** Uzun uzun konuşarak ya da sayfalarca yazarak anlatmak zorunda kaldığımız bir düşünceyi üç beş kelimelik bir atasözü ile daha etkili söyleyebiliriz. Yani az sözle çok şey ifade edebiliriz.
ÖRNEK: Boş çuval dik durmaz.
- Tarafsız ve kesin tavırlıdır:** Herhangi bir zümreye ayrıcalık tanımaz. Herkes için söylenebilir ve herkesin ders alması beklenir.
ÖRNEK: Büyük lokma ye, büyük söz söyleme.
- Doğa olaylarının nasıl olageldiklerini -uzun bir gözlem sonucu- ortaya koyar:** Atalarımızın uzun gözlemleri sonucu edindikleri doğa olayları ile ilgili gözlemleri aktarılır.
ÖRNEK: Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır.
- Ders ve öğüt verici nitelikte sözlerdir:** Kimi sözlerle doğrudan doğruya kimi sözlerle dolaylı yoldan ders ve öğüt verir.
ÖRNEK: Ayağını yorganına göre uzat.
- Yol göstericidir:** İnsanlara hangi olay karşısında nasıl davranması gerektiği ile ilgili kılavuzluk eder.
ÖRNEK: Korkunun ecele faydası yoktur.
- Gelenek ve görenekleri yansıtır:** Atasözleri; milletimizin manevi yapısına, gelenek ve kültürüne dair bilgileri ortaya koyar.
ÖRNEK: Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır.
- Halk inanışlarını ortaya koyar:** Atasözlerinin içerisinde bugün bazısı batıl sayılan fakat kökeni Şamanizm'e kadar giden çeşitli halk inanışlarına, halk hekimliğine ait bilgiler ve deneyimler bulunabilir.
ÖRNEK: Ananın bahtı kızına.
- Gerçekçidir, doğru yola sevk eder:** Atasözleri, kişileri doğru olanı yapmaya yönlendirir.
ÖRNEK: Doğrunun yardımcısı Allah'tır.
- Zaman zaman eleştiri ve yergi içerir:** Toplumun aksayan yönleri veya milletimizin nükte gücüyle ortaya koyduğu bir yergi, atasözlerinin konusu olabilir.
ÖRNEK: Balık baştan kokar.

NOT

Atasözleri kalıplaşmış sözler olduğundan atasözünü oluşturan kelimelerin yerleri değiştirilemez. Bir kelime çıkarılıp -eş anlamlısı olsa dahi- yerine yeni bir kelime konulamaz.

KİTAP ÖNERİSİ

NOT

Bütün atasözlerini ezberlemek elbette mümkün değildir. Atasözleri yoruma açık ve mecazlı sözlerdir. Yorumunuzu katarak ve bazı sembollere veya atasözlerinde geçen kelimeler arasındaki anlam ilişkisine dikkat ederek atasözlerin anlamını çıkarabilirsiniz. Aşağıda bazı atasözlerinde geçen semboller ve karşılıkları verilmiştir:

Ağaç yaşken eğilir.

Ağaç: İnsan
Yaş: Çocukluk

Anlamı: Bir insan küçük yaşta eğitilmelidir.

Damlaya damlaya göl olur.

Damla: Küçük şey
Göl: Büyük şeyler

Anlamı: Küçük ve önemsiz gördüğümüz şeyler birikerek büyük şeyleri meydana getirir.

Gülü seven dikenine katlanır.

Gül: Sevilen kişi, iş
Diken: Sıkıntı

Anlamı: İnsan sevdiği kişi ve iş yüzünden gelecek sıkıntılara katlanır.

10. **Genellikle mecazi anlatım içerir:** Atasözleri, her ne kadar gerçek bir deneyimi ve yaşantıyı ifade etse de anlatılmak istenenler genellikle mecazi yollarla anlatılır.

ÖRNEK: Mum dibine ışık vermez.

11. **Atasözlerinde kullanılan bitki, hayvan ve nesnelere genellikle semboliktir.**

ÖRNEK: Güneş balçıkla sıvanmaz.
Gerçek yalanla saklanamaz

Anlamı: Herkesin bildiği apaçık bir gerçek, yalan yanlış sözlerle değiştirilemez, ört bas edilemez.

ATASÖZLERİNDE KONU

Atasözleri bir toplumun duygu, düşünce, inanç ve kültür yapısını yansıtır. Her milletin atasözleri vardır. Atasözlerinin konusu çoğu zaman kullanıldıkları bölgeye ve ülkeye göre değişiklikler gösterir. Örneğin Türk toplumunda askerlik ve çiftçilik tarih boyunca önemli olduğu için at, köpek, kurt, koyun, silah ve yiğitlik konusunda pek çok atasözümüz vardır.

ATASÖZLERİNİN MADDELER HÂLİNDE ÖZELLİKLERİ

- 1 Halkın düşüncesine, inanışlarına, kültürel yapılarına ayna tutar.
- 2 Ulusaldır. Her milletin kendine özgü atasözü vardır.
- 3 Kesin tavırlı, tarafsız ve inandırıcıdır.
- 4 Geniş halk kitlelerinin yüzyıllardan beri edindiği tecrübelerden ve bu tecrübeler sonucu oluşan düşüncelerden doğmuştur.
- 5 Özlü sözlerdir. Az sözle çok şey anlatır.
- 6 Ahlaklı olmayı öğretir, insanlara doğrudan ya da dolaylı öğütler verebilir.
- 7 Bir veya iki cümleden meydana gelir. Yargı bildirir.
- 8 Genellikle mecaz anlamlıdır ancak gerçek anlamlı atasözleri de vardır.
- 9 Atasözleri, kalıplaşmış sözlerdir.
- 10 Tecrübeyle edinilen sözler olduğu için doğruluğu halkın geneli tarafından kabul görür.
- 11 Atasözleri; törelere, geleneklere, tecrübelere, akla ve gerçeğe dayanır.
- 12 Eğitici ve öğreticidir.
- 13 Anonimdir. Söyleyeni belli değildir. Halk arasında dilden dile dolaşarak gelecek nesillere aktarılır.

BİRBİRİYLE ÇELİŞEN ATASÖZLERİ

Atasözleri genellikle öğüt verir, insanları doğru olana yönlendirir. Birbiriyle çelişen atasözleri, toplumda ayrı düşünen grupları ve bu gruplar arasındaki çelişkileri de ortaya koymaktadır.

DEYİM VE ATASÖZLERİ ARASINDAKİ FARKLAR

- Deyimler kavram ve durum bildirir, atasözleri ise bir yargı ifade eder.
- Deyimlerde kesin hüküm, öğüt, yol göstericilik yoktur; bu yüzden genel kural oluşturamaz. Atasözleri ise kesin bir yargı bildirir.
- Deyimlerin öyküsü, efsanesi veya kaynağı genellikle vardır. Atasözleri ise anonimdir, söyleyeni belli değildir.
- Deyimler söz gruplarıdır, atasözleri ise tek başlarına bir cümledir.

DEYİM VE ATASÖZÜNÜN BENZER YÖNLERİ

- Her ikisinde de kelimelerde mecaz, istiare ve kinaye olabilir.
- Kalıplaşmış ifadelerdir. Kelime dizilişleri değiştirilemez.
- Eş veya yakın anlamlısı olsa dahi kelimeleri çıkarıp yerine yeni bir kelime koyulamaz.
- Biçim yönünden birbirlerine benzer.

ATASÖZLERİNİN ORTAYA ÇIKIŞ HİKÂYESİ

Atasözleri yükte hafif, pahada ağır sözlerdir. Birkaç kelime ile saatlerce anlatamayacağınız sözleri bir atasözü ile hemencecik anlatırsınız. Atasözlerinin bu kadar etkili olmasının en önemli sebebi, onların yüzyıllar içinde insanların hayatlarından derlenen türlü türlü tecrübelerden ortaya çıkmış olmasıdır. Atasözlerinin kendileri gibi ortaya çıkmasına sebep olan öyküleri de asırları aşşa zamanımıza kadar gelmiştir. Bazı atasözleri hikâyeleri fabl tadındadır. Bazıları ise yaşanabilecek olaylardan hareketle günümüze kadar ulaşmıştır.

NOT

Bazı atasözleri birbiri anlam açısından destekler.

NOT

Bazı atasözleri birbiri anlam açısından çelişir. Örneğin "Derdini söylemeyen derman bulamaz." atasözü; dertleşmenin, sıkıntıları paylaşmanın doğruluğundan bahsederken "Sırrını verme dostuna o da söyler dostuna." atasözü dertleşmek konusunda olumsuz bir değerlendirme yapmaktadır.

ASLAN YATTIĞI YERDEN BELLİ OLUR

Atasözünün Anlamı: İnsanların davranışları ve yaşadıkları yer, onların nasıl bir insan olduğunu belli eder. Kirliliği ve düzensiz insanlar hayatlarının her alanında bu şekilde kirliliği ve düzensizdir, temiz ve titiz insanlar ise hayatlarında genelde temiz ve titizdirler.

Ana Fikri: Yaşadığı yerin düzeni ve temizliği insanın kişiliğini yansıtır.

Bir kurt, bir kurnaz tilki ve ihtiyar bir eşek arkadaş olmuşlar. Bir gün ormanda dolaşırken hava bozmuş. Gök gürlemiş, şiddetli bir yağmur yağmış. Bu üç arkadaş yakınlarda gördükleri bir inin kapısına gitmişler. Kapıdan kafalarını uzatmışlar, içeride bir aslanın yattığını fark etmişler. Önce eşek bağırmış:

— Aman, ben ıslanmaya razıyım, kaçalım hemen buradan!

Ardından kurt ve tilki “Burası bize yaramaz!” diyerek gerilemişler. Aslan; bu gürültüye uyanıp bakmış ki kapının önünde bir eşek, bir tilki ve bir de kurt duruyor. Şöyle bir gerinerek seslenmiş:

— Buyursunlar efendim! Ah! Yağmur ne ani bastırıyor değil mi? Hiç değilse yağmur dinene kadar içeride bekleyin. Hem size yiyecek bir şeyler ikram ederim. Misafir kismetini ile gelir, demiş.

Üç arkadaş, süklüm püklüm içeriye girmişler. Bakmışlar ki inin her köşesinde kemikler var, içerisi kan ve leş kokuyor. Aslan numaradan sormuş:

— Evimi nasıl buldunuz?

Kurnaz tilki hemen burnunu tıkamış. Eşek “Aman, şu yağmur dinse de gitsek! Bu ne pis bir koku!” demiş. Kurt ise eşeği tasdik edici sözler söylemiş. Böylece aslan aradığı bahaneyi bulmuş ve şöyle demiş:

— Nankörler! Sizi bu yağmurda bırakmayıp misafir ettim, şu yaptığınıza bakın!

Sonra eşekle kurda saldırıp ikisini de yere sermiş. Bir köşede tir tir titreyen tilkiye dönüp:

— Sen ne dersin, diye sormuş.

Tilki:

— Tam hazrete yakışır bir mekân. Aslan yattığı yerden belli olur, diyerek kendini inin dışına atmış.

HİKÂYE ETKİNLİĞİ

1. Sizce aslan misafirperverlik göstermiş midir, açıklayınız.

2. Hikâyede geçen “Misafir kısmeti ile gelir.” atasözünü kısaca açıklayınız.

3. Hikâyede geçen “süklüm püklüm” ikilemesinin anlamını yazınız.

4. Siz tilkinin yerinde olsaydınız aslana ne cevap verirdiniz?

AYAĞINI YORGANINA GÖRE UZAT

Atasözünün Anlamı: İnsanların çektiği birçok sıkıntının altında maddi imkânsızlıklar görülür. Kazandığından çok harcamak ya da israf etmek insana güç durumlar yaşatır. Bundan dolayı harcamalarımız, gelirimizi hiçbir zaman aşmamalıdır.

Ana Fikri: Giderlerimizi gelirimize göre ayarlamalıyız.

Sultan Abdülhamit, danışmanlarıyla darülacezeye gider. İçeride gezerlerken yatan birinin ayaklarının yorganın dışında olduğunu görür ve vezirlerine “Bu adam niçin böyle yatmış olabilir?” diye sorar. Vezirler “Yorganı kısadır, onun için ayakları yorganın dışına çıkmış.” diye cevaplar. Padişah, “Peki, bunun için ne yapılabilir?” diye sorunca vezirler, adamı uyandırıp maddi yardımda bulunmayı önerirler. Bütün bu konuşmaları duyan başka biri, belki bana da para verilir düşüncesiyle yorganını başının üstünden aşırıp ayaklarını açığa çıkarır. Biraz sonra padişah bunu görünce durumu anlar, vezirlerine manalı bir şekilde işaret ederek “Peki, ya bunun için ne dersiniz?” diye sorunca vezirler “Padişahım, bunun yorganı normal büyüklükte ama bu adam ayağını yorganına göre uzatmamış.” derler. Padişah, “Bunun için ne yapmamı önerirsiniz?” diye sorunca vezirler, “Bu ayakların yorganın dışındaki kısmını kesmeli.” deyince adam yorganını yavaşça ayaklarının üstüne doğru çeker.

HİKÂYE ETKİNLİĞİ

1. Hikâyedeki ikinci adamın yorganı üzerinden aşırıp ayaklarını açığa çıkarmasının sebebi nedir?

2. Tasarruf ile cimrilik arasındaki farkı açıklayınız.

DAVULUN SESİ UZAKTAN HOŞ GELİR

Atasözünün Anlamı: Olayları dışarıdan seyredenler için her şey hoş ve kolay görünür. Bir şeyin içyüzü seyrederek değil, bizzat yaşayarak anlaşılır. Öyle durumlar vardır ki içinde yaşayan kimseyi rahatsız eder, uzaktan bakan ise ona imrenir.

Ana Fikri: İşin içinde olmayanlar o işi kolay, hoş veya kârlı zannederler.

Kaynak : Karikatürkçe Dersi

Kızcağızın birini, sevmediği bir adama zorla veriyorlarmış. Oysa kızın gönlü başka bir delikanlıdaymış. Kızcağızın “Gitmem, istemem!” diye dövünüp ağladığı adam; bir miktar yaşlı, bir miktar da zenginmiş. Zavallı kız, ne kadar dil döktü ise de derdini anlatamamış. Söz kesilmiş ve düğün günü gelmiş. Kızevinin kapısının önünde zurnalar çalıyor, davullar ise gümbür gümbür, dağı taşı inletiyormuş. Davullar gümbürdedikçe gelin kızın arkadaşlarından biri derin bir ah çekmiş: — Aaaaah! Şu davul sesleri ne de hoşuma gidiyor. Acaba bizim evin kapısında da böyle neşeyle çalacaklar mı, demiş. İki gözü iki çeşme ağlayan gelin kız, hıçkırıklarına ara verip: — Davulun sesi uzaktan hoş gelir, sen bir de o sesi bana sor! demiş.

HİKÂYE ETKİNLİĞİ

1. Davulun sesi uzaktan hoş gelir, **atasözünün gerçek anlamlı mı mecaz anlamlı mı olduğunu işaretleyiniz.**

Gerçek

Mecaz

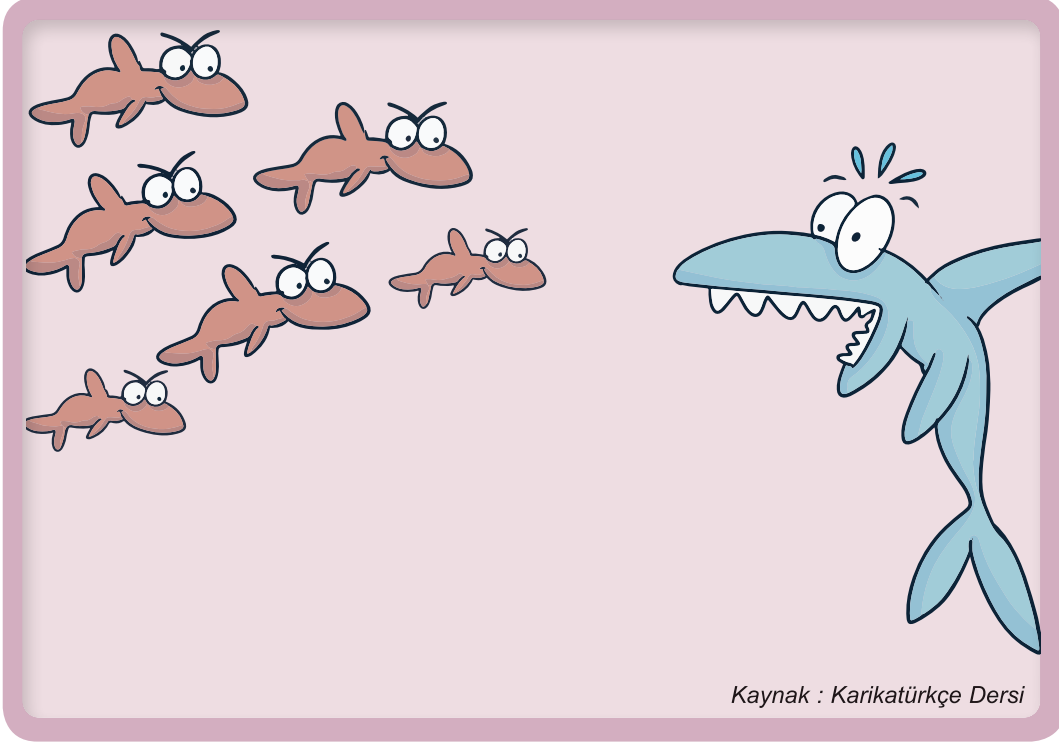
2. Hikâyede geçen “dil dökmek” ve “iki gözü iki çeşme ağlamak” **deyimlerinin anlamlarını yazınız.**

BİRLİKTEN KUVVET DOĞAR

Atasözünün Anlamı: Birlik ve beraberlik içerisinde yapılan işler daha iyi neticeler verir, sıkıntılı konular bile kolayca halledilebilir.

Ana Fikri: Toplu veya beraber davranmak daha büyük güç sağlar.

Kaynak : Karikatürkçe Dersi

Selçukluların kurucusu Selçuk Bey, vefatına yakın bir zamanda oğullarını huzuruna çağırır ve oğlu Aslan Bey'e bir ok vererek kırmasını ister. Aslan Bey bu oku kırar. İki oku bir arada verir, ikisini de kırar. Daha sonra oğluna bir deste ok verir ve bunları kırmasını ister. Oğlu, bu okları kıramayınca oğullarına şu nasihatte bulunur:

— Eğer birbirinizden ayrılırsanız şu bir veya iki ok gibi mahvolur gidersiniz. Ama birlik olup bir demet ok gibi olursanız ayakta kalırsınız. Kimse sizi yenemez.

HİKÂYE ETKİNLİĞİ

1. Birlik, beraberlik ve dayanışma ile ilgili atasözlerini araştırıp aşağıda boş bırakılan yere yazınız.

2. “Bir elin nesi var, iki elin sesi var.” atasözünü kısaca açıklayınız.

HER İŞTE BİR HAYIR VARDIR

Atasözünün Anlamı: Olmuş bitmiş bir işi değiştirmek, engellemek elimizde olmadığına göre hayra yormak gerekir. Böyle yapma, boşuna üzülmememize ve sıkıntı çekmemize neden olur. Yaşadığımız bazı olaylar, başlangıçta çok kötü gibi görünse de zamanla bu olayların hakkımızda daha hayırlı olduğu ortaya çıkar. Örneğin uçağın kaçırılan biri, uçağı kaçırdığına üzülürken uçağın düştüğü haberini aldığına üzüntüsü “kendi adına” olumlu bir habere dönüşecektir.

Ana Fikri: Başa gelen her kötü olayda ya o an ya da çok sonra farkına varacağımız hayırlı bir hikmet vardır.

Bir zamanlar Afrika'daki bir ülkede hüküm süren bir kral vardı. Kral; çocukluğundan itibaren tanıdığı, birlikte büyüdüğü bir dostunu yanından hiç ayırmazdı. Nereye gitse onu da yanında götürürdü. Kralın bu arkadaşının değişik bir huyu vardı. İster kendi başına gelsin ister başkasının, ister iyi olsun ister kötü, her olay karşısında hep aynı şeyi söylerdi: Bunda da bir hayır var!

Bir gün kralla arkadaşı ava çıktı. Kralın arkadaşı tüfekleri dolduruyor, krala veriyor, kral da ateş ediyordu. Arkadaşı muhtemelen tüfeklerden birini doldururken bir yanlışlık yaptı ve kral ateş ederken tüfeği geriye doğru patladı ve kralın başparmağı koptu. Durumu gören arkadaşı her zamanki sözünü söyledi: Bunda da bir hayır var! Kral acı ve öfkeyle bağırdı: — Bunda hayır filan yok! Görmüyor musun, parmağım koptu!

Sonra kral, o kızgınlıkla arkadaşını zindana attırdı.

Bir yıl sonra kral, tehlikeli kabilelerin yaşadığı ve aslında uzak durması gereken bir bölgede birkaç adamıyla avlanıyordu. Yamyamlar, onları ele geçirdi ve köylerine götürdü. Kral, bu durumdan dolayı çok umutsuzdu. Canlarının tehlikede olduğu apaçık ortadaydı. Ellerini, ayaklarını bağladılar ve köyün meydanına odun yığdılar. Sonra da onları odunların ortasına diktikleri direklere bağladılar. Tam odunları tutuşturmaya geliyorlardı ki kralın başparmağının olmadığını fark ettiler. Bu kabile, batıl inançları nedeniyle uzuvlarından biri eksik olan insanlara dokunmuyordu. Böyle bir insana zarar verdikleri takdirde başlarına kötü şeyler geleceğine inanıyorlardı.

HİKÂYE ETKİNLİĞİ

Bu korkuyla kralı çözdüler ve salıverdiler. Sarayına döndüğünde kurtuluşunun kopuk parmağı sayesinde gerçekleştiğini anlayan kral, onca yıllık arkadaşına reva gördüğü muameleden dolayı pişman oldu. Hemen zindana koştı ve zindandan çıkardığı arkadaşına başından geçenleri bir bir anlattı.

Haklıymışsın, parmağımın kopmasında gerçekten de bir hayır varmış. Seni bu kadar uzun süre zindanda tuttuğum için özür diliyorum. Yaptığım çok haksız ve kötü bir şeydi, dedi. Hayır, bunda da bir hayır var, diye karşılık verdi arkadaş. Kral hayretle:

— Ne diyorsun Allah aşkına? Bir arkadaşımı bir yıl boyunca zindanda tutmanın neresinde hayır olabilir?

Kralın arkadaşı ise şu cevabı verdi:

— Ben zindanda olmasaydım seninle birlikte avda olurdum, değil mi? Ve sonrasını düşünsene...

HİKÂYE ETKİNLİĞİ

1. Kralın başparmağı niçin kopmuş?

2. Yamyamlar, kralı niçin serbest bırakmış?

3. “Her işte bir hayır var.” atasözüne katılıyor musunuz, açıklayınız.

4. Aşağıdaki atasözlerinden hangisi bu hikâye ile ilişkilendirilebilir?

- A) Akıllı düşman akılsız dosttan hayırlıdır.
- B) Gün doğmadan neler doğar.
- C) Kişi arkadaşından bellidir.

YALANCININ MUMU YATSIYA KADAR YANAR

Atasözünün Anlamı: Yalanı uzun süre doğru diye yutturmak mümkün değildir. Bir kimsenin söylediği söz yalan ise durum kısa bir süre sonra anlaşılır ve söyleyenin yalancı olduğu ortaya çıkar.

Ana Fikri: Söylenen söz yalansa durum çok geçmeden anlaşılır.

Bir zamanlar İstanbul'daki medreselerin birinde üç, dört öğrenci bir arada ders çalışmış. Dersleri çok fazla olduğu için gece de ders çalışırlarmış. Tabii şimdiki gibi elektrik olmadığı için odaların aydınlanması mumlar ile yapılmış. Bu talebeler kendilerine verilen burslardan mum parası ayırır ve aralarından bir tanesine bu paraları vererek mum almaya gönderirmiş. Gece kullanılacak mumları temin etme işi böyle nöbetleşe yapılmış. Bu talebelerden biri kendini çok açığız sanan biriymiş. Eriyen mumların parçalarını toplar ve onlardan tekrar uyduruk mumlar yaparmış. Sonra da kendine mum almak için verilen parayı harcarmış. Fakat bu talebenin yaptığı mumlar uzun ömürlü olmaz, yatsı vaktine kadar yanıp tükenirmiş. Odadaki diğer talebeler bir iki tecrübeden sonra işi anlamışlar. Günün birinde bu talebeyi köşeye sıkıştırıp hesap sormuşlar. Talebe, hemen kendini savunmuş:

— Canım ben ne yapayım, demek ki zalim mumcu mumları küçültmüş!

Bu pişkinlik karşısında içlerinden biri dayanamamış ve şöyle demiş:

— Artık iş açığa çıktı. Çünkü yalancının mumu yatsıya kadar yanar!

Bu söz öteki talebelerin öyle hoşuna gitmiş ki bu sözü dillerine dolamışlar. Böyle böyle insanlar arasında yayılmış.

HİKÂYE ETKİNLİĞİ

1. Talebenin yalan söylediğini diğer talebeler nasıl anlamış?

2. “Yalancının evi yanmış, kimse inanmamış.” atasözünü kısaca açıklayınız.

BİR FİNCAN KAHVENİN KIRK YIL HATIRI VARDIR

Atasözünün Anlamı: Bu atasözüyle anlatılmak istenen, yapacağınız bir iyiliğin kolay kolay unutulmayacağıdır. Bazı insanlar bu tür davranışlara çok değer verir. Kendilerine bir kişi iyilik yaptığında bunu unutmaz. Gördükleri iyilik karşısında iyilik yapana en kısa zamanda yardım etmek için fırsat kollar. İyilik yapan kişi belki de yaptığı iyiliği hiç önemsemmez, basit bir şey gibi görür. Ancak karşısındaki buna çok değer verir.

Ana Fikri: Bize yapılan küçük bir iyiliği, gösterilen dostluğu asla unutmamalıyız.

Kaynak : Karikatürkçe Dersi

Bir zamanlar bir adamın kahvehanesine bir yeniçeri gelip:

— Hey arkadaş! Her müşterine birer kahve yap, lakin şu adama yapma, demiş.

Gösterdiği kişi de bir köşede oturan Rum bir gemi kaptanıymış. Kahveci birer kahve yapıp herkese vermiş. Sonra da iki kahve daha yapıp:

— Kaptan, biz de seninle içelim, diyerek Rum müşterisinin yanına oturmuş.

Yeniçeri:

— Hey! Ben sana o adama kahve yapma, diye tembih etmedim mi? deyince kahveci de:

— Kaptana yaptığım kahve senden değil ocaktandır ağa, cevabını vermiş.

Aradan uzun zaman geçmiş. Sisam Adası'nda büyük bir isyan baş göstermiş. Kahveci de yeniçeri ocağında kayıtlı asker olduğu için adaya sevk edilmiş. Sisam'da asi olan Rumlar, ele geçirdikleri Türk esirleri bir meydanda müzayede ile satıyor-muş. Müzayede ile esir satmaktan kasıtları da isyan hareketini beslemek için bir nevi yardım toplamakmış. Gün gelmiş, Yemiş İskelesi'nin kahvecisi de Rumların eline esir düşmüş ve diğer esirlerle o meydanda satışa çıkarılmış. İstekliler esirlerin karşılıklarına dizilip, beklerlerken o sırada tepeden tırnağa silahlı bir Rum gelmiş. Bunları gözden geçirdikten sonra bir iskemleye oturmuş. Müzayede başlamış. İlk, bir paradan başlarmış. Bir can bazen beş paraya, on paraya kadar çıkarmış. Sıra kahveciye gelince iskemlede oturan o silahlı adam:

— Beş altın, diye bağırılmış.

Başka arttıran olmayınca da esiri alıp bir muhafız nezaretinde şehirden çıkarmış. Zavallı kahveci, “Beni beş altına aldığına göre kim bilir nerede çalıştıracak!” diye düşünürken ıssız bir yerde o silahlı Rum:

— Korkma, demiş. Sen beni tanımadın ama ben seni tanıdım. Hani yıllar önce bir yeniçeri bana hakaret ettiği zaman sen onu dinlemeyip bana kahve ikram eden Yemiş İskelesi’ndeki kahveci değil misin? Bir kahvenin kırk yıl hatırı vardır. Ben de sana borcumu böyle ödedim.

HİKÂYE ETKİNLİĞİ

1. Yeniçerinin tutumu karşısında kahvecinin yerinde olsanız siz nasıl davranırdınız?

2. Rum, kahveciyi niçin serbest bırakmıştır?

3. Bu hikâye ile ilgili olan deyimleri işaretleyiniz.

☐ Minnet duymak	☐ Beş paralık etmek
☐ Dizini dövmek	☐ Minnettar kalmak
☐ Dostlar başına	☐ İyilik bilmek

4. “İyilik et, denize at; balık bilmezse Halik bilir.” atasözünü açıklayınız.

DENİZE DÜŞEN YILANA SARILIR

Atasözünün Anlamı: İnsan, çaresizlik denizine düşmeye görsün. Böyle bir durumda bulunan kimse, kendisine yardım etme imkânı bulunmayan, dahası tehlikeli olan şeylerden bile yardım umar.

Ana Fikri: Güç bir duruma düşenlerin bundan kurtulmak için her türlü çareye başvurmaları olağandır.

II. Mahmut zamanında Kavalalı Mehmet Paşa, Mısır valisidir. Yumruğuna güvenen Kavalalı Mehmet Paşa'nın amacı önce Suriye, ardından Osmanlı'yı ele geçirmektir. Oğlu İbrahim Paşa, Suriye'yi ele geçirir; Osmanlı'nın yolladığı destek gücü de yener. İstanbul'a doğru yola çıkar. II. Mahmut, ordunun o an için bunlarla baş edebilecek vaziyette olmadığını anlar. Rus Çarı Nikola'dan yardım ister. Bir Osmanlı sultanının Ruslardan yardım istemesi yadırganır. Bazı vezirler, "Bu nasıl iştir?" diye mırıldanınca Sultan Mahmut:

— Ne yapalım? Denize düşen yılanı sarılır, der.

HİKÂYE ETKİNLİĞİ

1. Hikâyeye göre Kavalalı Mehmet Paşa'nın amacı nedir?

2. Sultan Mahmut, Rus Çarı Nikola'dan niçin yardım istemiştir?

3. Hikâyede geçen deyimleri aşağıya yazınız.